

מראי מקומות- עבודה זרה מ'

- א. **כל שראש ושדרה ניכר-פ רש"י**, שהדגים ניכרים בין טמאין לטהורין בראשיהן ושדריהן. וע"ז הק' הגמ' מהא דתנינן דהסימן לטהרת דגים הוא סנפיר וקשקשת, ומשמע דאין סימן אחר. ותי' הגמ' דזהו רק בארא' ופלמודא, דראשיהם דומה לשל טמאים, ולכן אין טהורים אלא בסימן סנפיר וקשקשת. וע' **ברא"ש**(מ"א) דכ' דגם איכא דגים טמאים דדמו ראשיהו ושדריהו לשל טהורים. ומתחלה כ' דאין צריכין לחוש לזה, דמין דג כזה לא שכיח, ואחר זה כ' דאין סומכין על סימן ראש ושדרה גרידא, ולכאו' דבריו סותרין זא"ז. וע' **בפלפולא חריפתא**(נ') שהביא מש"כ ה **בית יוסף** ליישב דברי הרא"ש, דאם בא דג לפנינו ואין אנו מכירין איזה מין דג הוא, תלינן לי' שטהור הוא, אלא שהשירו או נשרו קשקשיו אחר עלייתו, ולא חיישינן שמא זהו מהמינים טמאים שדמו לטהורים בראשו ושדרו. אבל כשבא לפנינו דג שאנו יודעים שאין בו קשקשת, אז לא סמכין על ראש ושדרה להתירו, דדלמא מאותן מינים הוא שאינם שכיחים הוא, ואין לומר דמשיר קשקשותיו בתוך המים (ולכן לעולם אין אנו רואים אותו בקשקשים), משום דזה לא שכיח כלל, ולכן בכה"ג צריכין לחוש דטמא הוא. וע"ע בפלפולא חריפתא עצמו מש"כ לפרש הרא"ש באו"א. אולם ע' **ברמב"ן** דחולק על הרא"ש, וס"ל דיכולין לסמוך על סימנים ראש ושדרה, והק' אהא דרבנן דלעיל (לט.) דלא בדקו בראש ושדרה. ותי' דמיירי שם בדגים שהיו ראשם ודגים דומים לטמאים, כמו ארא' ופלמודא, ולכן היו רוצים לבדוק, אולי זהו מן המינים דדומים לטמאים בראשן ושדרן, אבל מ"מ טהורים הם. וע"ש עוד שהביא מהראב"ד דאין ראשן ושדרן סימן לטהרה כלל, אלא שע"י הראש והשדרה ניכר שהוא דג פלוני שהוא טהור, וע"ש מה שהק' הרמב"ן על פי' זה.
- ב. **כאן בפתוחות, כאן בסתומות-פ רש"י**, דפתוחות לא סגי בחדא, דאיכא למימר מעלמא נפל בי'. וע' **בריטב"א**(לט:) שהביא מה שפרש"י שם דכלבית הוא דג טמא שגדל מאליו בציר של דג טהור. והק' הריטב"א, חדא דק' לומר כן במציאות. ועוד, א"כ למה אסורים פתוחות, הרי אם יש שם כלבית, ע"כ ציר של דג טהור הוא, דאל"כ לא יהי' הכלבית יכול להיות שם. ואם יכול להתקיים שם לזמן, א"כ מה מהני סתומות, ליחוש שהגוי נתנוהו שם מעיקרא, וא"כ שפיר הוי ציר של דגים טמאים. וע' **בר"ן**(טז: בדפיו) דכ' דלפי רש"י צריכין לומר דהכלבית אינה יכולה לחיות שם הרבה, ולכן חיישינן רק לפתוחות.
- ג. **מחלוקת בצירין, אבל בגופן לא- הק' תוס'**, הא צירן נמי אסור דאורייתא, ומ"ש מגופן. ותי' דאה"נ, צירן אסור דאורייתא, אבל בטיל ברוב, משא"כ גופן, דכיון דברי' הוא, לא בטיל. אולם ע' **ברשב"א** דכ' דבאמת ציר דגים אינו אלא מדרבנן, וכ"כ ה' **ר"ן** על המשנה (טז. בדפיו), וביאר דציר זיעה בעלמא הוא, ואינו כמו יוצא מן הטמא דטמא.
- ד. **נפיק שיפורי דרבא ואסר, שיפורי דר' הונא בר חנינא ושרי-כ' ה' רמב"ן** דלאו דוקא בסדר הזה, אלא מעיקרא נפק דר' הונא דשרי, שהרי חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר. ועוד, אילו בשיקול הדעת נח', התירו אינו מותר, אע"כ דמעיקרא הי'. וע"ע **בריטב"א** דמשמע דס"ל דשניהם נפקי בהדדי, ואע"ג דאמר' דהיכא ששניהם שקולים, הולכין אחר המחמיר, מ"מ י"א דאם המיקל סומך על גמרי', יכול גם להורות לאחרים כדבריו, ומותר לעשות כדבריו.
- ה. **קרבי דגים ועוברין אין נקחין אלא מן המומחה-פ רש"י** (בעמוד ב' ד"ה אלו דגים), דהיינו בקי. אבל **הרמב"ן** דאינו מחוור לפרש כן, ולשנות הפירוש דבשאר הסוגיא, דמומחה היינו נאמן, וא"כ גם כאן מומחה היינו נאמן. והטעם, מפני שחשודין עמי הארץ ליקח קרבי דגים ועוברין מגוים בחזקת שהן טהורין ולמוכרם לישראל, ושמא באמת טמאין הן. וע' **בריטב"א** שהביא מהרמב"ן דצריך להיות בקי וגם נאמן.
- ו. **כיון דאמר אני מלחתים, נאמן-פי' ה' רמב"ן** (בעמוד א'), "דמירתת משום דלא מצי משתמיט לי' אי אחזינהו לבקי והכיר בהם שהם טמאים. אבל לא אמר לי' אנא מלחתינהו, מצי משתמיט לי' ואמר ישראל מכרן לי בחזקת טהורים והטעני".
- ז. **פעם אחת חשש רבי במעיו, וכו'-פי' ה' ריטב"א**, דרבי הי' חולה שאין בו סכנה. ושמעי' מינה דחולי שאין בו סכנה אסור להתרפאות באיסורין של דבריהן כדרך הנאתן. ואע"פ שהתירו להתרפאות אפי' באיסורי הנאה של תורה כשהוא שלא כדרך הנאתן, משום דכשלא כדרך הנאתן איסור דרבנן הוא, אפ"ה לא חילקו בכדרך הנאתן בין איסורין של תורה לאיסורין של דבריהם. ועוד צידד דאולי לעולם לא התירו שלא כדרך הנאתן אלא היכא דאין בה אכילה ושתי' כלל, אבל היכא שיש בו אכילה ושתי', אפי' שלא כדרך הנאתן לא התירו.
- ח. **ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים-פי' ה' מהרש"א**, "נראה לפרש לפי שהי' יין הזה שבא לרפואה שמור כ"כ ביד העובדי כוכבים שבעים שנה, נתן למקום ברכה בלשון הזה", וע"ש עוד מש"כ בזה.
- ט. **אבל הבא מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותר-כ' ה' ריטב"א** דמכאן שמעי' דכל כה"ג לא קנסינן אלא במאי דמזבין קמי', ולא במה שהוא באוצר, ואע"פ שמיין א' הוא.

כל הצלמים

- א. **כל הצלמים אסורים מפני שהן נעבדין פעם א' בשנה-פי' ה רמב"ם** בפיה"מ, דהיינו שעשו צורות כזה שהיו עובדין אותן כשהי' השמש מגיע לאותה מעלה שדומה להצורה שהן עושין, ולזה חשש ר"מ, ואסר כל הצורות בשביל זה, כיון דחייש למיעוטא. והמאיריכ' שהיו עושים יום איד שלהם פעם א' בשנה שהיו עובדין לאיליל שלהם, ובאותו היום האיד היו עובדים לכל הפרצופות הנמצאות בהבית ע"ז, וגם לכל הפרצופות הנמצאות בעיר, אפי' הם שלא נעשו לשם עבודה. ולזה כ' לדייק מלשון המשנה מפני שנעבדים, ואילו לא אסר אלא הם שנעשים לשם ע"ז, מה לי דנעבד או לא, הרי ע"ז של נכרי אסור אפי' אם אין נעבדין, אע"כ כנ"ל. אלא שהביא דהראב"דלא ס"ל כן, אלא דכל החשש מהחשש דנעבדים הוא.
- ב. **ור"מ דחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום-פי' ה תוס',** דבמקומו של ר"מ היו כולם עובדים לע"ז, וכמו דחייש ר"מ למיעוטא, כן גזר על כל העולם אטו אותו מקום. וע' בר"ן(יז: בדפיו) שהביא מש"כ הרמב"ן דבאמת בשאר מקומות דאין מנהגם ידוע, אסור מן הדין לפי ר"מ דחייש למיעוטא, דיחוש שמא נוהגין באותו מקום כמקום של ר"מ. וכיון דרוב מקומות העולם אסורין מן הדין, גזר אף במקום שידוע שבאותו מקום אין עובדין. וכל זה לר"מ, אבל לרבנן, דלא חיישי למיעוטא, דרוב העולם מותר מן הדין, לא אסרי לעלמא משום אותו מקום של ר"מ דעובדין. אבל כ' הר"ן דלא משמע כן לשון הגמ', דמשמע דגזרינן אטו אותו מקום, ולפי הרמב"ן לא גזרינן אטו אותו מקום, אלא אטו כל העולם. והר"ן עצמו כ' דכיון דר"מ בעלמא חייש למיעוטא, א"כ ראוי לו לגזור אטו אותו מקום, שמא יכשל באותו מקום, אבל רבנן דלא חיישי למיעוטא, ס"ל דמיעוטא כמאן דליתא דמי, ולכן לא גזרי אטו אותו מקום [ואולי זהו ג"כ כוונת תוס'].]